

MEŞRUIYETİ BESLEYEN KAYNAKLARDAN BİRİ OLARAK YÖNETİŞİM: TÜRKİYE ÖZELİNDE BİR ARAŞTIRMA

Governance as a Source of Legitimacy: A Research in Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sadegül DURGUN*

Geliş Tarihi: 30.05.2024 | Yayına Kabul Tarihi: 24.12.2024

Öz

Bu çalışmanın amacı yönetimin meşruiyeti ile yönetim yaklaşımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezi yönetim düzeyi arttıkça yönetimin meşruiyetinin de artacağıdır. Literatüre bakıldığında yönetim ile meşruiyet arasındaki olumlu ilişki çeşitli çalışmalarda ortaya konulmuştur. Bu çalışmada da Türkiye özelindeki durum araştırılmaktadır. Bu kapsamda Dünya Bankası tarafından yayımlanan yönetim endeksi ve Barış Fonu (The Fund for Peace-FFP) tarafından yayımlanan Kırılgan Devletler Endekslerinden (Fragile State Index-FSI) faydalanılarak Türkiye'ye ilişkin meşruiyet ve yönetim verileri elde edilmiştir. Elde edilen verilere SPSS programı ile Pearson ve Spearman korelasyon analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yönetim ve meşruiyet arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yani yönetim düzeyinin artması yönetimin meşruiyetini de artırmaktadır. Bu doğrultuda ülkede yönetim düzeyini artırmaya yönelik olarak özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinden daha etkili bir şekilde faydalanılarak katılım,

Abstract

The aim of this study is to reveal the relationship between the legitimacy of government and the governance approach. In this direction, the hypothesis of the study is that as the level of governance increases, the legitimacy of government will also increase. In the literature, the relationship between governance and legitimacy has been revealed in various studies. This study investigates the situation in Türkiye. In this context, governance and legitimacy data on Türkiye were obtained by utilizing the World Bank and Fragile States Indexes. Pearson and Spearman Correlation analyses were conducted with the SPSS program. As a result of the analysis, it was found that there is a positive relationship between governance and legitimacy. In other words, the increase in the level of governance increases the legitimacy of the government. In this direction, it is recommended to strengthen principles such as participation, transparency and accountability by making more effective use of information and communication technologies, and to increase the number of practices such as

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, sadegulozcan@ksu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4652-7804.

şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi ilkelerin güçlendirilmesi, kent konseyleri gibi özellikle yerel düzeyde yönetimi güçlendiren uygulamaların etkili hale getirilmesi, sıfır bürokrasi planları gibi uygulamaların hayata geçirilmesi ve çoğaltılması önerilmektedir. eçirilmesi ve çevre ombudsmanlığına ilişkin uluslararası örneklerin incelenmesine dayanmaktadır.

city councils that strengthen governance especially at the local level.

Anahtar Kelimeler: Meşruiyet, Yönetişim, Türkiye, Yönetişim Endeksi, Kırılğan Devletler Endeksi

Key words: Legitimacy, Governance, Türkiye, Governance Index, Fragile State Index

GİRİŞ

Bir hükümeti neyin meşru ya da gayrimeşru kıldığı ve belirli bir yönetim türünü ya da belirli bir yönetim sistemini neyin haklı çıkardığı sorusunun kaynaklık ettiği meşruiyet sorunu geçmişten günümüze hem teorik tartışma hem de pratik anlaşmazlık konusu olmuştur. Meşruiyet bir kaynak, bir varlığın kapasitesi olarak teorileştirilebildiği gibi, etkileşimli bir süreç olarak da ele alınabilmekte ve ayrıca bir sosyo-bilişsel algılama ve değerlendirme biçimi olarak da görülebilmektedir (Suddaby vd., 2017: 451). Meşruiyet en basit ve net ifade ile belirli bir yönetimin kendisine tabi olan insanların çoğu tarafından iyi bir yere, iyi bir unvana dayandığına inanılıp inanılmadığıdır (Stillman, 1974: 34).

Meşruiyet pek çok dayanak ya da kaynakla temellendirilmektedir ve evrensel bir meşruiyetten söz etmek mümkün görünmemektedir (Duyvesteyn, 2017: 672; Peter, 2020; Huang vd., 2008). Siyasal iktidarları ve bunların meşruiyetlerini etkileyen çeşitli bağlamlar, koşullar söz konusudur. Sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik meselelerde ve durumlarda yaşanan değişim ve dönüşümler iktidarların yapılarını ve onun halktaki meşruiyet algısını da değiştirmektedir. Bu noktada yönetim anlayışları da önemli bir yere sahip olmaktadır. Halkın beklentilerinin arttığı ve değiştiği ve bununla bağlantılı olarak daha fazla hesap sormak, daha fazla şeffaflık, yönetimde daha fazla söz sahibi olmak isteyen vatandaşlar ve bunlarla birlikte yönetimlerde yaşanan krizler, yönetim anlayışlarını sorgulanır hale getirmiştir. Bu durum aynı

zamanda yönetimlerin meşruiyetleri konusunda da söz konusu olmaktadır. Burada sahip olduğu ilkelerle uygulama alanı bulan yönetim yaklaşımı tartışılabilir. Çünkü yönetim farklı aktörleri bir araya getiren bir yapı sunmaktadır. Birlikte yapma, düzenleme, karar alma, uygulama ve sorumluluk yüklenme yönetimin özünü oluşturmaktadır. Bu gibi hususlar yöneten ve yönetilen arasındaki etkileşimi ve iletişimi, güveni, sadakati ve bunlarla birlikte yönetimlerin meşruiyetlerini artırabilmektedir. Yapılan literatür taraması da bunu göstermektedir. Meşruiyetin birden fazla resmi ve gayri resmi kaynağı vardır. Ancak siyasi kapsayıcılık, katılım, temsil ve başarı düzeylerinin yüksek olduğu yerlerde meşruiyetin daha yüksek olacağı konusunda genel bir mutabakat vardır.

Bu çalışmada yönetim ve meşruiyet arasındaki ilişki Türkiye özelinde, Dünya Bankası tarafından yayımlanan yönetim endeksi ile Barış Fonu tarafından yayımlanan Kırılğan Devletler Endeksinden faydalanılarak ortaya konulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki yönetim pratiklerinin siyasi meşruiyete olan etkilerini analiz etmektir. İfade edilen amaç doğrultusunda çalışma, Türkiye'deki yönetim pratiklerinin siyasi meşruiyeti nasıl etkilediğini incelemektedir. SPSS programı kullanılarak yapılan analizde yönetim ve meşruiyet arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Yani yönetim düzeyi arttıkça meşruiyet de artmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle meşruiyete ilişkin bilgiler sunulmuş, ardından yönetim hususu aktarılmıştır. Sonrasında materyal ve metot kısmında analizler yapılmış ve son olarak elde edilen bulgular tartışılarak çalışma sonuçlandırılmıştır.

1. MEŞRUIYETE GENEL BAKIŞ

Meşruiyet yönetim teorisi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Örgüt çalışmalarında kapsamlı bir şekilde araştırma konusu edilmiştir. Ayrıca siyaset bilimi, felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda da önemli bir yer işgal etmektedir.

Meşruiyet siyasal iktidarın varlık nedenini, niçinliğini ortaya koymaya çalışan bir üst anlamlandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda siyasal iktidarın varlık nedeni olarak değerlendirilmekte ve devamını sağlayan bir güvence olarak ele alınmaktadır. Siyasal iktidarın ve ortaya koymuş olduğu eylem ve işlemlerin vatandaşlar ve toplum nezdinde kabul edilmesinin ve ortaya konulan düzenlemelere uyulmasının da temel dayanağıdır. Bu nedenledir ki devletten,

iktidardan, siyasetten ve egemenlikten konuşulan her alan bir meşruiyet alanı olarak görülmektedir (Çetin, 2003a: 62). Bu çerçevede bu başlık altında öncelikle meşruiyetin kavramsal çerçevesine bakılmış, ardından meşruiyetin dayanaklarına yer verilmiştir.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Toplumsal bir rıza, bir konsensüs söz konusu olmadığı taktirde siyasal iktidar bir zorunluluğu, bir zorbalığı ifade etmektedir. Bu bağlamda siyasal iktidarların temel problemleri onanma ve rıza arayışıdır. Kamu vicdanında kabul görmeyen salt güce dayanan bir iktidarın uzun süre varlığını devam ettirmesi de çok mümkün değildir. Siyasal iktidar meşrulaştırılmış güç kullanma kabiliyeti olarak ifade edilebilmektedir. Yani meşruiyetten azade bir şekilde iktidardan söz etmek mümkün görünmemektedir. Çünkü iktidar; toplumun kendini yönetme hakkını verdiği, meşru güç kullanma araçları ve meşru ilkeler ile toplum düzenini sağlayan bir araç olarak ifade edilmektedir. Yani iktidar, yönetme hakkının yönetilen kişilerce tanınması ve kabul edilmesidir. Bu ifadedeki vurgu tanınma ve kabuldür ve burada karşımıza meşruiyet çıkmaktadır. Yine iktidar için önemli olan sürekliliktir ve iktidarlara bu sürekliliği sağlayan da meşruiyettir. Bir toplumda kişilerin çeşitli alanlarda yapılmış olan düzenlemelerin haklılığını kabul etmesi ve bu inanç ve kabulün süreklilik kazanması ile meşruiyet ortaya çıkmaktadır (Çetin, 2003a: 64-65; Özdemir, 2014: 71). Meşruiyet, insanların bir kuruluşa karşı davranış biçimlerini etkilemektedir. Eğer bir kuruluş meşru ise, anlamlı, öngörülebilir ve güvenilir olarak görülür (Smith ve Woods, 2015: 202).

Meşruiyet genel olarak meşru olma durumunu veya niteliğini, yani yerleşik yasal normlara ve gerekliliklere uygun olma veya tanınmış ilkelere veya kabul edilmiş kurallara ve davranış standartlarına uyma durumunu tanımlar. Meşruiyet, bir varlığın eylemlerinin sosyal olarak inşa edilmiş bazı normlar, değerler, inançlar ve tanımlar sistemi içinde arzu edilir, uygun veya uygun olduğuna dair genelleştirilmiş bir algı veya varsayım olarak tanımlanmaktadır (Hurd, 1999: 387). Meşruiyet kavramının temel unsurları otoritenin kabulü ve gerekçelendirilmesidir. Kabul, kuralların veya kurumların bir topluluk tarafından yetkili olarak kabul edilme şekliyle ilgili iken gerekçelendirme, belirli kuralların veya kurumların otoritesini haklı

çıkarıcı nedenlerle ilgilidir (Biermann ve Gupta, 2011: 1858). Meşruiyet kavramı yapılan eylemlerin, işlemlerin, düzenlemelerin, ilişkilerin toplumsal kabul görececek rasyonel gerekçelere dayandırılmasını ifade etmektedir. Siyasal olarak gerçekleştirilen eylemlerin ve inançların kabul edilebilir ölçütlerinin belirlenmesi de yine meşruiyettir. Meşruiyet siyasal iktidarların nüfuz alanları olarak ortaya konulmaktadır. Bununla birlikte meşruiyet siyasal iktidarların otoritelerini temellendirdikleri, bunu topluma deklare ederek kendilerini bağımlı saydıkları bir moral düzeni ve toplumdaki konsensüs derecesini yani kişilerin belirlenmiş olan kurallara ve oluşturulan düzene uymalarını ve siyasal iktidarın da aynı şekilde uyduğuna olan inancı ifade etmektedir (Çetin, 2003a: 67). Bir hükümet, hükümetin çıktılarının sonuçları toplumun değer örüntüsüyle uyumluysa meşrudur. “Toplumun değer örüntüsü”, değer verilebilecek, aranabilecek ve elde tutulabilecek şeylerin sınırlarının ve maliyetlerinin olduğu bir kıtlık dünyasında, toplumun değer verdiği ve aradığı şeylerin belirlenmesi, sıralanması ve düzenlenmesidir. Toplumun değer örüntüsü, toplum için genelleştirilmiş arzu kriterleri, değerlendirme standartları ve normatif önceliklerdir.” Ancak meşruiyet sadece toplumun değer kalıplarıyla uyumlulukla sınırlandırılmaz. Bu nedenle meşruiyet hükümet çıktılarının sonuçlarının ilgili sistemlerin değer kalıplarıyla uyumluluğu şeklinde ifade edilebilir (Stillman, 1974: 39). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü meşruiyeti; siyasi otoritenin bir halk tarafından kabul edilmesi veya siyasi otoritenin toplumsal olarak kabul edilmiş belirli normatif standartlar ve kriterlere göre elde edilmesi ve uygulanması şeklinde değerlendirmektedir (Clements, 2014: 13). Meşruiyet, bir aktörün bir kurala veya kuruma uyulması gerektiğine dair normatif inancını ifade eder. Aktör ve kurum arasında ilişkiseldir ve aktörün kuruma ilişkin algısı tarafından tanımlanır. Bir aktör bir kuralın meşru olduğuna inandığında, uyum artık basit bir cezalandırılma korkusu veya kişisel çıkar hesaplamasıyla değil, bunun yerine içsel bir ahlaki yükümlülük duygusuyla motive olur (Hurd, 1999: 382, 387). Bunlarla birlikte meşruiyet bir kuruluşun çevresi tarafından kabul edilmesi ve belirli bir yerde faaliyet göstermeye (yasal ve ahlaki olarak) yetkili olduğuna dair yerel inanç olarak da tanımlanmıştır (Monk, 2009: 458). İfade edilen hususlar dikkate alındığında meşruiyetin hem normatif hem de sosyolojik bir anlama sahip olduğunu söylemek mümkündür. Normatif anlamda bir kurumun, yapısal örgütlenmenin meşru olduğunu söylemek, o

yapının kural koyma hakkına sahip olduğunu iddia etmeyi ifade eder. Burada kural koymak, kurallara uyulmamasının maliyetini ve/veya uyulmasının faydalarını belirleyerek kurallara uyulmasını sağlamaya çalışmaktır. Diğer yandan bir kurum veya örgütlenme yönetme hakkına sahip olduğuna yaygın olarak inanıldığında sosyolojik anlamda meşrudur. Sosyolojik meşruiyet, çok sayıda insanın normatif görüşlerinin toplamını yansıtmaktadır (Keohane, 2007: 4; Brandi, 2019: 687).

Meşruiyet üzerine yapılan araştırmalar çeşitli ve geniştir. Bu noktada meşruiyetin ne olduğuna ilişkin farklı bakış açıları söz konusu olmaktadır. Bir özellik ya da nitelik olarak meşruiyet, kuruluş ile dış çevresi arasındaki ilişkiye odaklanır. Bu görüşe göre meşruiyet, örgütün çevresinde mevcut olan davranışlarına ilişkin normatif beklentilerden kaynaklanan örgütsel bir nitelik olarak kabul edilir. Süreç olarak meşruiyet, meşruiyeti, tipik olarak örgütler olmak üzere çok sayıda aktör arasında devam eden etkileşimden etkilenen sosyal ve siyasi bir yapı olarak görmektedir. Algı olarak meşruiyet ise örgütler (kolektif düzey) ve bireysel aktörler (bireysel düzey) arasındaki etkileşimlerde ortaya çıkan uygun eylemlerin değerlendirmelerini veya yargılarını ifade eder. Aktörlerin yargıları ve algıları, kuruluşların meşruiyet derecesini değerlendirmek için bir göstergedir (Guimaraes, 2021: 6). Devletlerin siyasal sistemleri ne olursa olsun, ülke içerisinde huzur ve düzenin tesis edilebilmesi ve hükümetlerin de görevlerine devam edebilmeleri için gerekli olan temel husus meşruiyettir. Tabi ki farklı siyasal sistemlerde farklı meşruiyet araçları söz konusu olabilecektir (Bilgiç ve Sezer, 2023: 2). Meşruiyet, otorite ve rıza arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir kavramdır. İster bir örgütsel yapıya ister bir kurala ya da bir pozisyona olsun, otoriteye gösterilen saygı rızayı varsayar (Guimaraes, 2021: 6). Meşruiyet, tüm siyasi söylemlerin merkezinde yer alır ve hem gelişmiş hem de az gelişmiş toplumlarda siyasi rekabeti belirlemektedir. Sosyal, ekonomik ve siyasi haklarla ilgili olan meşruiyet zorlayıcı kapasite ve kişisel etkiyi kalıcı siyasi otoriteye dönüştüren şeydir. Bazılarının diğerleri üzerinde güç sahibi olduğu, bu gücü üstlendiği ya da miras aldığı eşitsiz siyasi ilişkilerin ifade edilmiş ya da edilmemiş kabulünü ifade etmektedir. Meşruiyet siyasi düzen, istikrarlı barış ve kalkınma için kritik öneme sahiptir (Clements, 2014: 13). Yönetilenlerin yönetenlerin gücüne rıza gösterip onu kabul etmeleri iktidarın meşruiyetini ifade etmektedir. Bu meşruiyet ile iktidarlar sürekliliklerini sağlayabileceklerdir (Satır, 2018: 120). Meşruiyet, örgütleri ve mevcut sosyal parametreleri birbirine bağlar ve büyüme, istikrar ve örgütsel hayatta kalma için temeldir (Guimaraes, 2021: 6).

Meşruiyet, yöneticilerin asgari düzeyde güç kullanarak yönetmelerini sağlamaktadır. Yönetilenlere, siyasi gücün dar kişisel veya partizan çıkarlar yerine kamu yararını ilerletmek için kullanılacağını bekleme hakkı vermektedir. Devlet ile vatandaşlar ve geleneksel ya da karizmatik liderler ile takipçileri arasındaki ilişkileri düzenleyen resmi ve gayri resmi sosyal ve siyasi sözleşmeleri de ifade etmektedir. Bununla birlikte meşruiyet aileler, akraba grupları, topluluklar ve toplum içindeki çatışmaların yönetimi ve çözümünü de ilgilidir (Clements, 2014: 13).

Meşruiyetin farklı kullanım ve tanımları göz önüne alındığında farklı meşruiyet kavramlaştırmaları söz konusu olabilmektedir. Nitekim Suchman farklı kavramları üç temel kategoriye ayırarak kavramın birçok kullanımını yakalamaya ve düzenlemeye çalışmaktadır (1995: 577-582; Koppel, 2010: 44):

- Normatif (veya ahlaki) meşruiyet, bir bireye veya kuruma güç kullanma hakkını neyin verdiğiine dair inançların bir fonksiyonudur. Bir kurum meşrudur çünkü etkilenen veya ilgili bir topluluğun standartlarına göre gücün adil sahibidir.
- Bilişsel meşruiyet psikolojik olana, bir kurumun sorgulanmama derecesine vurgu yapar. Bir kurum meşrudur çünkü onun varlığını kabul edilir ve yokluğunu hayal bile edilemez.
- Pragmatik meşruiyet, adından da anlaşılacağı üzere, bir kurumun en çok etkilenen taraflarca “çıkar temelli” kabulünü vurgular. Bir kurum meşrudur çünkü etkilenen taraflar onu bu şekilde kabul etmeyi kendi çıkarlarına uygun bulurlar.

Meşruiyetin farklı kullanımları söz konusu olsa da temelde bir kabul, onama ve inanç durumunu ifade ettiği anlaşılmaktadır.

1.2. Meşruiyetin Dayanakları

Meşruiyetin dayanakları farklı biçimlerde temellendirilmiştir. Bunlardan ilkinde bakıldığında devletin kendisine kutsallık atfeden yani meşruiyetin kaynağını, dayanağını bizzat devletin varlığına bağlayan bakış açısını görüyoruz. Bu bakış açısında özellikle Devlet Aklı doktrini ön planda tutulmaktadır. Devletin bekası en önemli meseledir. Devletin iyiliği bireylerin iyiliği ile kıyaslanamaz. Devletin iyiliği bireylerin iyiliğinden farklı bir temele ve haklılığa sahiptir. Bu bakış açısında devletin tek bir görevi varsa o da kendisini korumaktır ve bu koruma görevini

yerine getirirken alınan tedbirlerin toplumdaki yansımalarının bir önemi yoktur. Burada devlete atfedilen kutsiyet devlet yöneticilerine sirayet etmekte, yönetici konumundaki kişileri topluma hesap verme yükümlülüğünden ve hukuki sorumluluklardan korumaktadır. Bu durum da otoriter ve totaliter yönetimleri sonuç vermektedir (Malkoç, 2017: 90).

Meşruiyetin bir diğer dayanağını, halk egemenliğine dayalı ve hukuka bağlayan anlayış oluşturmaktadır. Bu anlayışta, özellikle Aydınlanma Çağı ve burjuva devrimleriyle ortaya çıkmış olan hukuk devleti doktrini ön plandadır. Hukuk devleti doktrininde devlet iktidarının hukukla bağlanması ve sınırlanması, bu bağlamda iktidarın keyfilikten arındırılması söz konusu olmaktadır. İnsan hak ve özgürlükleri hukuk devletinde temeldir ve gözetilip, korunmaktadır. Meşruiyetin bu dayanağı Weber'in yasal-ussal otoritesi ile de örtüşmektedir. Çünkü yasal-ussal otoritede yöneticiler kişiler üstü bir düzene bağlıdır. İtaat, "rasyonel olarak sınırlandırılmış yetki alanı içinde" zorunludur (Malkoç, 2017: 91). Weber'e göre hukuk, gücü yetkiye dönüştürmektedir. Devletin güç sahibi olmaktan yetki sahibi olmaya geçmesindeki temel odak hukuk devletidir. Hukuksal anlamda bir meşruiyetin dayandığı birtakım değerler söz konusudur. Bunlar; insan hakları, hukuk devleti, demokrasi, özgürlük ve eşitlik (Çetinkaya, 2013: 19-21). Weber'in 20. yüzyılda belirlediği üç meşru otorite tipi olduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki ifade edildiği üzere yasal-ussal otorite iken diğerleri geleneksel ve karizmatik otoritedir.

Meşruiyetin dayandırıldığı son anlayış ise, ideal kabul edilen bir öğretiye bağlıdır. Bu anlayışta devletin meşruiyetinin kaynağı bizzat kendi varlığı ya da toplumun tercihlerine göre yönetilmesi değildir. Burada devletin varlığının kabul edilebilir bir misyona dayandırılması zorunludur. Çünkü vatandaşların tercih ve kararları her zaman isabetli olmayabilir. Bu doğrultuda kesin şekilde doğru olduğu kabul edilen, doğruluğundan şüphe edilmeyen ideal bir sistem halk iradesine sahip olsun ya da olmasın meşru olacaktır. Bu noktada dini inançlar ve ideolojilere göre şekillenen siyasal yönetimler söz konusu olabilmektedir (Malkoç, 2017: 91).

İfade edilen dayanaklar; benzer şekilde kurucu-devletçi meşruiyet yani güç ve güvenlik arayışı, toplumsal meşruiyet yani eşitlik ve düzen arayışı ve bireyci ve sınırlandırıcı meşruiyet yani özgürlük ve hukuk arayışı şeklinde de ifade edilebilmektedir. İlkinde devlet kaynaklı meşruiyet söz konusudur ve en önemli savunucuları Hobbes ve Machiavelli'dir. Burada tek özne devlettir ve iyi ve yararlı olan tek şey de devlet için iyi ve yararlı olanı yapmaktır. İkinci anlayış ve arayışta toplum rızası ön plandadır ve en önemli savunucusu J. J. Rousseau'dur. Toplumsal

meşruiyetin mantıksal olarak oluştuğu, ona hâkim olan gücün rasyonel olduğu kabul edilmekte ve bu rasyonelliğin de bireysel akıldan aşkın olan genel iradenin mutlak aklı olduğu ifade edilmektedir. Son anlayıştaki önemli isim ise J. Locke'tur. Locke'un meşruiyet arayışındaki vurgu bireye ve bireysel hak ve özgürlüklerdir. Burada iktidar sınırlı bir çerçevede hareket etmektedir. Kişiler, iktidar bu sınırlı çerçevede içinde kaldıkça ona itaat etmektedirler. Diğer anlayışların aksine burada çift yönlü bir ilişki durumu söz konusu olmaktadır (Çetin, 2003a: 74-82).

Meşruiyet ifade edildiği şekilde çeşitli biçimlerde temellendirilmektedir. Bununla birlikte sürekli değişen ve dönüşen bir dünyanın varlığı kabul edildiğinde siyasal iktidarlar ve bu iktidarların meşruiyetlerini etkileyen hususların da sürekli bir şekilde değişim içinde olduğu görülmektedir. Siyasal, toplumsal, ekonomik vb. koşullar ve bu alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümler iktidarların yapılarını ve onun halktaki meşruiyet algısını da değiştirmektedir. Bundan dolayıdır ki iktidarlar da meşruiyetlerini korumak adına farklı politikalar uygulamakta ve farklı yöntemler kullanmaktadır. Bu şekilde meşruiyeti sürekli bir biçimde yeniden üretmekte ve böylelikle iktidarlarını da muhafaza etmektedirler. Evrensel bir meşruiyetin varlığından söz etmek mümkün görünmemektedir. Meşruiyet belirli bağlamlara, koşullara ve topluluklara bağlı olmaktadır. Meşruiyetin birden fazla resmi ve gayri resmi kaynağı vardır. Ancak siyasi kapsayıcılık, katılım, temsil ve başarı düzeylerinin yüksek olduğu yerlerde meşruiyetin daha yüksek olacağı konusunda genel bir kabul vardır. Ayrıca egemenlik meselesi yani halk egemenliği meşruiyetle birlikte ele alındığında katılım ve denetim, üzerinde durulması gereken kavramlar olarak değerlendirilmektedir (Sancar, 2003). 20. ve 21. yüzyıllardaki çatışmaların birçoğu devlet kurumlarının veya belirli siyasi rejimlerin meşruiyetiyle ilgili olmuştur (Clements, 2014: 13). Bununla birlikte demokratik toplumlarda bireylerin kendileri için karar vermekte özgür olmaları ve kendilerine eşit davranılması gerektiği hususları iki temel ilke olarak ön plana çıkmaktadır. Kolektif kararların gerekli olduğu durumlarda, her bireyin eşit söz hakkına sahip olması gerekmektedir. Demokratik teorisinin liberal yönü, iktidardakiler üzerinde kısıtlamalar gerektirir. Bu noktada ifade edilen hususlar yönetim yaklaşımını gündeme getirmektedir. En azından yönetimin aktörleri ve bu noktadaki yapılanmalar, denge ve denetleme mekanizmaları ve hesap verebilirliğin bir kombinasyonu yoluyla gücün kötüye kullanılması potansiyelini sınırlayabilir ve kısıtlayabilir. Tabi ki bu tür bir hesap verebilirlik, mümkün olan her durumda, serbestçe tartışılan seçimlerde halka hesap vermeyi de içermelidir (Keohane, 2007: 4).

2. YÖNETİŞİM YAKLAŞIMI

Yönetişim kavramı ekonomi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve hukuk gibi farklı alanlarda ele alınmaktadır. Bu kavramların ortak temeli, çeşitli paydaşların çıkarlarına hizmet etmeyi amaçlayan bir karar alma sürecidir (Guimaraes, 2021: 4). “Yönetişim teorisyenleri, devletin tekel ve ‘yönetim’le eş anlama geldiği çağın geçmekte olduğunu; sabit, kurumsal bir merkezden kaynaklanan bir otorite fikrinin modasının geçtiğini iddia ederler. Bunun yerine, yönetimle karakterize edilen bir dünyada yaşadığımızda ısrar ederler. Toplumlar daha karmaşık hale geldikçe ve sosyal talepler çoğaldıkça, siyasi otorite çok merkezli ve çok düzeyli hale gelmiştir. Yönetim, kamusal ve özel aktörlerden oluşan yoğun bir alan üzerinde değil, bu alanla karmaşık bir ilişki içinde işlemektedir. Kamu ve özel arasındaki çizgiler bulanıklaşmıştır.” (Walters, 2004: 27).

Yönetişimin günümüzdeki anlamda ilk kullanımı, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların sağlam veya iyi yönetişimi vurguladığı ekonomik kalkınma alanındadır. Bu alanda ifade ediliş şekliyle yönetim, savurgan kamu harcamalarının azaltılması; temel sağlık, eğitim ve sosyal korumaya yatırım yapılması, düzenleyici reform yoluyla özel sektörün teşvik edilmesi, özel bankacılığın güçlendirilmesi, vergi sisteminde reform yapılması ve hükümet ve şirket işlerinde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik yaratılmasından oluşmaktadır. Bu kullanım meşruiyet ve verimliliğin siyasi, idari ve ekonomik değerlerini vurgulamaktadır (Kersbergen ve Waarden, 2004: 144). Ayrıca yine bu bağlamda yönetim, kurumların yönünü ve performansını belirlemede çeşitli katılımcılar arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Woods, 2015: 200). Bununla birlikte hükümet terimine karşıt olarak yönetim kelimesinin ilk kullanımı 1990’ların başında küreselleşme üzerine gelişen literatürle birlikte ortaya çıkmıştır. Birçok araştırmacı egemen devletlerin görünürde kontrol ettikleri topraklardaki davranışları kontrol etme kabiliyetlerinin zayıfladığına dikkat çekmeye başlamıştır. Bu yeni literatüre göre bu durum teknolojik değişim ve sermayenin, insanların ve fikirlerin sınırlar arasında artan hareketinden kaynaklanıyordu (Fukuyama, 2016; Cesur, 2018: 810). Ayrıca son yıllarda hükümet politikası teriminin anlaşılma biçiminde de birçok değişiklik olmuştur. Hükümet politikasına ilişkin görüşler, son yıllarda hükümetin tek başına toplumdaki sektörlerin gelecekteki gelişimini belirlemediğinin, bunun birçok aktörün etkileşimiyle şekillendiğinin giderek daha fazla kabul görmesiyle değişmiştir. Bu tür aktör ağları içerisinde hükümet daha merkezi ve baskın bir pozisyon

benimseyebileceği gibi daha az baskın bir pozisyon da benimseyebilmektedir. Bakış açısındaki bu değişim, hükümet politikası ya da hükümetten yönetişime doğru bir kaymayı temsil etmektedir. Yönetişim modeli, ilgili tüm aktörlerin müdahale girişimleri arasındaki etkileşimin tüm sonuçlarından oluşmaktadır (Bressers ve Kuks, 2003: 66). Genel anlamda kamu yönetiminde yönetişim, devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi kapsamakta ve yönetme biçimine odaklanmaktadır. Yönetişim, iyi kamu yönetimi ile ilişkilendirildiğinde, hiyerarşik bir yönetimden daha işbirlikçi bir yönetim modeline geçişi destekleyen, devlet ve devlet dışı birçok paydaşı içerebilen ve “kamu gücü ile sivil toplum arasında bir denge kurmayı” amaçlayan bir ilişki modelini varsaymaktadır (Guimaraes, 2021: 5).

Geniş anlamda yönetişim, karmaşık ve karşılıklı olarak birbirine bağlı faaliyetlerin veya operasyonların koordinasyonuna ilişkin çeşitli modlardan biridir. (Jessop, 2002: 38). Yönetişim devletin eylemlerini içermenin yanı sıra topluluklar, işletmeler ve STK’lar gibi aktörleri de kapsamaktadır (Lemos ve Agrawal, 2006: 298). Ayrıca bu anlayışta yeni bir iş bölümü söz konusudur. Burada devlet daha çok yönlendirici konumda ve özel sektör ve sivil toplum aktif konumdadır. Yani devletin tek belirleyici özne olma durumu sona ermektedir. Yönetişim bütün aktörlerin katılımcı olduğu ve birlikte gerçekleştirilen kolektif eylemler üzerinde durmaktadır (Durgun ve Aydın, 2019: 541). Bununla birlikte yönetişim, bir kuruluşun, toplumun değer ve normlarına uygun olarak faaliyet göstermesini sağlamaktadır. İyi yönetilen bir örgüt paydaşlar arasında güven uyandırmaktadır (Monk, 2009).

Yönetişimin analitik ve teorik odağını karakterize eden dört temadan söz edilebilir (Walters, 2004: 29-31):

- Yönetişim siyasi çalışmaların analitik odağında bir kaymayı içermektedir. Bu kurumlardan yönetim süreçlerine geçiştir. Yönetişimin özü, hükümetin otoritesine ve yaptırımlarına başvurmaya dayanmayan yönetim mekanizmalarına odaklanmasıdır. Yönetişim sabit bir şey değil, tamamen daha akışkan bir süreçtir. Bu süreç; sürekli gelişen ve değişen koşullara yanıt veren geniş, dinamik, karmaşık bir etkileşimli karar alma sürecidir.
- Yönetişim kendi kendini yöneten ağlara vurgu yapmaktadır. Yönetişim ağları yönetmekle ilgilidir. Sürekli bir evrim süreci, düzen ve düzensizlik arasında dalgalanan bir oluşumdur. Yönetişim, kendi özerkliklerine ve maddiliklerine sahip oldukları varsayılan ağlar içinde ve bunlarla ilişkili olarak gerçekleşmektedir.

- Yönetişim kendine özgü bir toplumsal değişim anlatısıdır. Kurumsal, ticari ve kamusal yaşam dünyasını saran bir söylemin içine gömülüdür. Yönetişim hızlanan değişim ve karmaşıklık dünyasında yaşadığımızı dair sürekli yinelenen bir iddiadır.
- Yönetişim yaklaşımında vurgulanacak son tema devlete bakış açısıyla ilgilidir. Yönetişim teorisi, sosyal bilimlerde ulus-devletin tutulduğunu veya otoritesinin azaldığını ve devlet egemenliğinin erozyona uğradığını ilan eden güçlü bir akımla yankılanmaktadır.

Yönetişim anlayışı ile birlikte daha şeffaf, hesap verebilir, demokratik bir yönetim anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bu ifade edilen hususlar aynı zamanda yönetişimin ilkeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlave olarak eşitlik, katılım, hukukun üstünlüğü ve etkinlik ile verimlilik de ilkeler arasındadır (Durgun ve Taş, 2022: 571). Burada aktörlerin katılımı ile tek başına kararlar alma durumu sona ermektedir. Karşılıklı etkileşim ve iletişim ile kararların alınması, politikaların oluşturulması, planların yapılması ve uygulamaya geçirilmesi söz konusu olmaktadır. Tüm bunlar modern demokrasilerdeki meşruiyeti besleyen niteliktedir. Çünkü bir siyasal iktidarın meşruiyet derecesini ona yönelmiş olan toplumsal rıza ve kabul belirlemektedir (Çetin, 2003b: 95). Stoker'ın (1998) da belirttiği gibi, yönetişim ve meşruiyet iç içe geçmiştir. Perrow (1970) bir kuruluşun 'çalışma yönteminin' meşruiyetin tesis edilmesinde çok önemli olduğunu savunmaktadır. Dowling ve Pfeffer (1975) ile Suchman (1995) da meşruiyetin, kurum içi uygulamaların yerel beklenti ve normları yansıtacak şekilde değiştirilmesiyle sağlanabileceğini öne sürmektedir (Monk, 2009: 459).

Yönetişimin normatif hedeflerine bakıldığında iki yönlü olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki daha etkili kamu politikaları iken ikincisi vatandaşlara karşı meşru ve hesap verebilir prosedürlerdir (Rose-Ackerman, 2017: 23). Meşruiyet ve yönetişim arasındaki ilişkinin basit bir modeli şu şekildedir: kurumsal meşruiyet, belirli bir kuruluşun kurumsal yönetişiminin kalitesinin, yani özellikle kuruluşun temelini oluşturan prosedürler, politikalar, yapılar ve karar alma normlarının, bu yönetişim uygulamalarına yönelik çevresel/toplumsal beklentiler ve normlarla ne kadar uyumlu olduğuna bağlıdır. Belirli bir uyum derecesinde, hedef toplum tarafından meşruiyet tanınacaktır (Monk, 2009: 459-460).

Meşruiyet tanınması yönetimler nezdinde çok önemlidir ve yönetimlerin devamlılığını temin etmektedir. Meşruiyet meselesi tüm devletlerde olduğu gibi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde de kuruluşundan itibaren çeşitli kaynaklarla sağlanmaya ve artırılmaya çalışılan bir konumda olmuştur. Kuruluş döneminde meşruiyetin temel kaynağı olarak modernleşme yolunda atılan adımlar önemli görünmektedir. Siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda yaşanan sorunlara çözüm bulma noktasında çeşitli adımlar atılmıştır. Bu da hükümetler için meşru bir zemin oluşturma çabasını ifade etmektedir. Bu dönemdeki bir diğer meşruiyet dayanağı ise demokratik yönetimdir. Bu noktada kurulan ilk meclis önemlidir. Tek partili hayattan çok partili hayata geçiş bir diğer meşruiyet zemini olarak ifade edilebilir. Aynı zamanda sanayileşme, yaşanan ekonomik iyileşmeler de meşruiyet için önemli bir kaynak teşkil etmiştir (Altun ve Mazman, 2020: 477-478). Özellikle 1980'lerle birlikte değişmeye başlayan kamu yönetimi anlayışları ve bunun ülkeye yansımaları yine meşruiyet açısından önemlidir. Bu noktada hemen her alanda yaşanan değişim ve dönüşümler yönetimleri de etkilemiş, vatandaşları da daha aktif ve sorgular hale getirmiştir. Bu doğrultuda yönetim de gündemi işgal etmektedir.

Türkiye özelinde konuya bakıldığında yaşanan değişim ve dönüşümlerin, vatandaşların artan beklentilerinin meşruiyet noktasında etkili olduğu söylenebilecektir. Güncel kamusal alan tartışmaları çerçevesinde birey merkezli ve geniş katılımcı bir kamusal savunusunun yaygınlaşması bu noktada değerli görülmektedir ki kamusal alana ilişkin değişim ve dönüşümlerin çok partili hayata geçişle birlikte başladığını da söylemek mümkündür (Öncel, 2024: 110). Bu noktada yapılan yasal düzenlemelerle katılımcılığın teşvik edildiği görülmekle birlikte pratiğe yansımaya da çeşitli sorunların mevcudiyeti de bilinmektedir. Bu husus üç kamu yönetimi, özel sektör ve sivil toplum örgütleri şeklinde üç temel sac ayağına sahip olan ve birlikte yönetme anlayışı çerçevesinde şekillenen yönetim yaklaşımı ile de yakından ilgidir.

Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de meşruiyet meselesi noktasında dikkate alınabilecek temel hususlardan bir diğeri insan hakları konusudur. Kökenleri çok eski olmasına rağmen yönetim anlayışlarında yaşanan değişim ve dönüşümler insan hakları konusunun sürekli bir şekilde gündemde kalmasına vesile olduğunu söylemek mümkündür. İnsan hakları ve bunların yerleştirilmesi, korunması, savunulması yönetimlerin temel meşruiyet kaynaklarından biri olarak görülmektedir (Vardar ve Şen, 2024: 4). Yani insan haklarına verilen önem yönetimlerin meşruiyetlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu noktada yine eşitlik, katılım, hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik gibi yönetim ilkelerinin de insan hakları bağlamında önemi

yadsınamayacak niteliktedir. Bu konuda da yine yasal düzenlemeler, oluşturulan örgütsel yapılar, geliştirilen politikalar, hazırlanan raporlar önem arz etmektedir. Özellikle Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve insan haklarının korunması noktasında dikkate değerdir (Güneş, 2018). Ancak teorik bağlamda oluşturulan hususların pratiğe tam olarak aktarıldığını söylemek çok mümkün görünmektedir. Bu noktada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar örnek olarak değerlendirilebilecektir. İfade edilen hususlar meşruiyet ve yönetim kapsamında değerlendirilebilecek gelişmelere örnek teşkil etmektedir.

İfade edilen hususlar yönetim ile meşruiyet arasındaki bağlantıyı ya da meşruiyetin sağlanmasında veya arttırılmasında yönetişimin önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada yönetim düzeyinin yüksek olduğu yönetimlerin meşruiyetinin de yüksek olacağı ifade edilebilecektir. Bu bağlamda yukarıda ifade edilen hususların da etkisi ile Türkiye özelinde meşruiyet ve yönetim arasındaki ilişki bu çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

3. MATERYAL-METOT VE BULGULAR

Bu çalışmanın amacı meşruiyet ile yönetim yaklaşımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmanın hipotezi meşruiyet ile yönetim arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğudur. Yani yönetim düzeyinin artması yönetimlerin meşruiyetini yükseltecektir. Bu kapsamda çalışmada Barış Fonu tarafından desteklenen Kırılgan Devletler Endeksi içerisinde yer alan devlet meşruiyeti göstergesine ait veriler ve Dünya Bankası tarafından hazırlanan yönetim endeksi verileri kullanılmıştır. Endekslerdeki veriler içerisinden Türkiye'ye ait olan veriler ele alınmış ve tablolar oluşturulmuştur. Sonrasında SPSS paket programı Versiyon 20 kullanılarak korelasyon analizleri yapılmıştır.

Devletin meşruiyeti göstergesi, Barış Fonu (The Fund for Peace-FFP) tarafından desteklenen Kırılgan Devletler Endeksi (Fragile State Index-FSI) içindeki göstergelerden biridir. Meşruiyet göstergesi, hükümetin temsil kabiliyeti ve açıklığı ile vatandaşlarıyla olan ilişkisini dikkate almaktadır. Gösterge, nüfusun devlet kurumlarına ve süreçlerine olan güven düzeyine bakmakta ve bu güvenin olmadığı durumlarda kitlesel halk gösterileri, sürekli sivil itaatsizlik veya silahlı isyanların yükselişi gibi etkileri değerlendirmektedir. Gösterge, hükümetin

açıklığını, özellikle de yönetici elitlerin şeffaflığa, hesap verebilirliğe ve siyasi temsile açıklığını veya tersine yolsuzluk, vurgunculuk ve muhalif grupları marjinalleştirme, zulmetme veya başka bir şekilde dışlama düzeylerini dikkate almaktadır. Gösterge aynı zamanda bir devletin, vergi toplama kabiliyeti gibi, halkın hükümetine ve kurumlarına olan güvenini ortaya koyan temel işlevleri yerine getirme kabiliyetini üzerinde de durmaktadır. Endeksin değeri ne kadar yüksekse ülkenin meşruiyeti o kadar düşük demektir. Bu noktada ülkelerin meşruiyet düzeyleri 0-10 arasında bir değer almaktadır. Meşruiyet göstergesi aşağıda ifade edilen sorulara aranan cevaplar ile oluşturulmaktadır (<https://fragilestatesindex.org/indicators/p1/>, 14.05.2024):

- Siyasi süreçlere güven: Hükümete duyulan güven söz konusu edilmektedir.
- Siyasi muhalefet: Barışçıl gösterilerin yapılma durumu ile isyan veya ayaklanma durumları söz konusu edilmektedir.
- Şeffaflık: Yolsuzluk meselesi üzerinde durulmaktadır.
- Siyasal süreçlerin açıklığı ve adillığı: Siyasi haklar, liderlik, hükümet yapısı, seçim algısı ve seçimlerin izlenmesi gibi konular üzerinde durulmaktadır.
- Siyasi şiddet: Siyasi suikastlar, siyasi isyanlar, terörizm gibi konular ve bunlara ilişkin raporlamalar ele alınmaktadır.

FSI'nin kökenleri, 1990'larda politika yapıcılarının ve saha uygulayıcılarının karmaşık ortamlardaki çatışma etkenlerini ve dinamiklerini daha iyi anlayabilmeleri ve ölçebilmeleri için bir çerçeve olarak geliştirilen FFP'nin Çatışma Değerlendirme Sistemi Aracının (CAST) oluşturulmasına dayanmaktadır. CAST'ın kapsamlı sosyal bilim yaklaşımına dayalı olarak, üç ana akıştan- önceden var olan nicel veri setleri, içerik analizi ve nitel uzman analizi- elde edilen veriler üçgenleştirilerek Endeks için nihai puanlar elde edilmektedir (<https://fragilestatesindex.org/methodology/>, 14.05.2024). Kırılgan devletler endeksi içerisindeki göstergelerden biri olan devlet meşruiyeti göstergesi 179 ülke için söz konusu olmaktadır ve bunlardan biri de Türkiye'dir. Endeks 2006 yılından beri düzenli olarak yayımlanmaktadır. Türkiye'nin meşruiyet göstergesine ilişkin puanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye'nin Yıl Bazlı Meşruiyet Göstergesi

Yıllar	Meşruiyet Göstergesi
2023 ¹	7,30
2022	7,30
2021	7,30
2020	7,50
2019	7,50
2018	7,70
2017	7,60
2016	6,60
2015	6,30
2014	6,00
2013	5,90
2012	6,20
2011	5,90
2010	6,00
2009	6,50
2008	6,00
2007	6,10
2006	6,10

Kaynak: Kırılgan Devletler Endeksi içerisinde yer alan meşruiyet göstergesi baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yönetişim endeksi ise Dünya Bankası tarafından yayımlanmaktadır. Dünya Yönetişim Göstergeleri (WGI), araştırmacı ve analistlerin ülkeler arasında ve zaman içinde yönetim algılarındaki geniş kalıpları değerlendirmelerine yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. WGI, dünya genelinde üç ana kriter temelinde seçilen 30'dan fazla düşünce kuruluşu, uluslararası örgüt, sivil toplum kuruluşu ve özel şirketten elde edilen verileri bir araya getirmektedir. Bu kriterler; verilerin güvenilir kuruluşlar tarafından üretilmiş olmaları, ülkeler arası karşılaştırılabilirlik sağlamaları ve düzenli olarak güncellenmeleridir. Veriler, on binlerce anket katılımcısı ve uzman dahil olmak üzere dünya çapında birçok paydaşın yönetim konusundaki çeşitli görüşlerini yansıtmaktadır. WGI, 1996-2022 dönemi boyunca 200'den fazla ülke ve bölge için altı toplu yönetim göstergesine sahiptir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir: (<https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>, 14.05.2024).

- Söz hakkı ve hesap verebilirlik: İfade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve özgür medyanın yanı sıra bir ülkenin vatandaşlarının hükümetlerini seçme sürecine ne ölçüde katılabildiklerine dair algıları kapsamaktadır.

¹ Tabloda yer alan bu veri, yönetim endeksi 2022 yılına kadar mevcut olduğu için, analizlere dahil edilmemiştir.

- Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu: Siyasi istikrarsızlık ve/veya terörizm de dahil olmak üzere siyasi nedenli şiddet olasılığına ilişkin algıları ölçmektedir.
- Hükümetin etkinliği: Kamu hizmetlerinin kalitesi, kamu hizmetlerinin siyasi baskılardan bağımsızlık derecesi, politika oluşturma ve uygulama kalitesi ve hükümetin bu politikalara bağlılığının güvenilirliğine ilişkin algıları kapsamaktadır.
- Düzenleyici kalite: Hükümetin özel sektörün gelişimine izin veren ve teşvik eden sağlam politikalar ve düzenlemeler formüle etme ve uygulama becerisine ilişkin algıları kapsamaktadır.
- Hukukun üstünlüğü: Aktörlerin toplum kurallarına ne ölçüde güvendikleri ve bunlara ne ölçüde uydularına ilişkin algıları, özellikle de sözleşme uygulamalarının, mülkiyet haklarının, polisin ve mahkemelerin kalitesinin yanı sıra suç ve şiddet olasılığını da kapsamaktadır.
- Yolsuzluğun kontrolü: Hem küçük hem de büyük yolsuzluk biçimlerinin yanı sıra devletin elitler ve özel çıkarlar tarafından “ele geçirilmesi” de dahil olmak üzere, kamu gücünün özel kazanç için ne ölçüde kullanıldığına ilişkin algıları kapsamaktadır.

Yukarıda ifade edilen altı temel boyut pek çok alt bileşenden oluşmaktadır. Çok sayıda bireysel veri kaynağı açıklanan altı yönetim boyutuna karşılık gelen altı toplu yönetim göstergesinde gözlemlenemeyen bileşenler modeli (UCM) olarak bilinen istatistiksel bir araç kullanılarak birleştirilmektedir. Toplam WGI ölçümleri de -2,5 ile 2,5 arasında puanlanmaktadır. -2,5 en düşük değeri ve 2,5 en yüksek değeri ifade etmektedir (Kaufmann vd., 2011).

İfade edildiği üzere 200’ün üzerinde ülke için yönetim göstergeleri ve puanları sunulmaktadır. Türkiye’nin yönetişime ilişkin puanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'nin Yıl Bazlı Yönetişim Göstergeleri

Yıllar	Hukukun Üstünlüğü	Hükümet etkinliği	Yolsuzluk Kontrolü	Düzenleyici Kalite	Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik	Siyasi İstikrar ve Şiddetin yokluğu
2022	-0,46	-0,20	-0,47	-0,24	-0,93	-1,04
2021	-0,43	-0,12	-0,41	-0,10	-0,86	-1,14
2020	-0,42	-0,16	-0,36	-0,02	-0,86	-1,14
2019	-0,35	-0,02	-0,33	-0,02	-0,83	-1,38
2018	-0,39	-0,07	-0,35	0,02	-0,85	-1,32
2017	-0,32	0,01	-0,21	0,04	-0,71	-1,79
2016	-0,34	-0,01	-0,20	0,19	-0,61	-2,01
2015	-0,23	0,20	-0,16	0,27	-0,37	-1,50
2014	-0,08	0,39	-0,13	0,43	-0,34	-1,09
2013	0,00	0,40	0,09	0,46	-0,25	-1,25
2012	-0,04	0,43	0,16	0,45	-0,21	-1,22
2011	0,02	0,37	0,04	0,39	-0,14	-0,96
2010	0,05	0,32	0,03	0,31	-0,08	-0,92
2009	0,05	0,29	0,09	0,29	-0,06	-1,03
2008	0,02	0,29	0,12	0,27	-0,04	-0,82
2007	-0,04	0,33	0,11	0,33	-0,05	-0,82
2006 ²	0,00	0,11	0,03	0,28	-0,06	-0,59

Kaynak: Dünya Bankası verilerine dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1 ve Tablo 2'de yer alan veriler doğrultusunda önce normallik analizi yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda normallik testi sonuçlarına yer verilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere hükümet etkinliği, yolsuzluğun kontrolü, düzenleyici kalite ve siyasi istikrar ve şiddetin yokluğu değişkenleri normal dağılım göstermemektedir. Bir veri setinde medyan değer ve ortalamanın birbirine çok yakın (idealinde eşit) olması durumu normalliği ifade etmektedir. Belirtilen değişkenlerdeki puanlar belirli puan derecelerinde kümelendiği için normal dağılım göstermemektedirler.

Tablo 3: Değişkenlerin Normallik Bulguları

Değişkenler	Shapiro-Wilk (p)	Ortalama	Medyan	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Meşruiyet	,005	6,617	6,3	6,00	0,515	-1,611
Yönetişim	,001	-0,257	-0,136	-0,50	-0,219	-2,051
Hukukun Üstünlüğü	,008	-0,174	-0,08	-0,04	-0,232	-1,863
Hükümet Etkinliği	,068	0,150	0,2	0,29	-0,255	-1,578
Yolsuzluğun Kontrolü	,074	-0,114	-0,13	,03	-0,279	-1,492
Düzenleyici Kalite	,144	0,197	0,27	-0,2	-0,601	-0,695
Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik	,009	-0,426	-0,34	-0,86	-0,286	-1,766
Siyasi İstikrar ve Şiddetin Yokluğu	,471	-1,177	-1,14	-1,14	-0,834	0,937

² Yönetişim endeksi 1996 yılından itibaren yayımlanmasına rağmen meşruiyet endeksi 2006 yılından itibaren yayımlandığı için önceki yıllara tabloda yer verilmemiştir.

Yapılan normallik analizi testi sonrasında korelasyon analizleri yapılmıştır. Bu doğrultuda hükümet etkinliği, yolsuzluğun kontrolü, düzenleyici kalite ve siyasi istikrar ve şiddetin yokluğu değişkenleri normal dağılım göstermediği için bu değişkenlerin yer aldığı analizlerde Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Meşruiyet, yönetim, hukukun üstünlüğü ile söz hakkı ve hesap verebilirlik değişkenleri normal dağılım gösterdiği için bu değişkenlerin birbirleriyle korelasyonlarını belirlemek için de Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Koyu renkli değerler Pearson Korelasyon analizi sonuçlarıdır. Koyu ile belirtilmeyen değerler ise Spearman Korelasyon analizi sonuçlarıdır. Buradan anlaşılacağı üzere meşruiyet ile yönetim, hukukun üstünlüğü ve söz hakkı ve hesap verebilirlik arasında, yönetim ile hukukun üstünlüğü ve söz hakkı ve hesap verebilirlik arasında, hukukun üstünlüğü ile söz hakkı ve hesap verebilirlik arasında Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Diğer değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyon analizi ise Spearman Korelasyon analizidir.

Tablo 4: Değişkenlerin Standart Sapmaları ve Korelasyonları

Değişken	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Meşruiyet	0,690	1							
2 Yönetişim	0,222	-,900**	1						
3 Hukukun Üstünlüğü	0,196	-,885	,982**	1					
4 Hükümet Etkinliği	0,218	-,803**	,699**	,763**	1				
5 Yolsuzluğun Kontrolü	0,212	-,724**	,857**	,849**	,874**	1			
6 Düzenleyici Kalite	0,210	-,808**	,700**	,764**	,977**	,845**	1		
7 Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik	0,347	-0,432	,974**	,973**	,723**	,909**	,713**	1	
8 Siyasi İstikrar ve Şiddetin Yokluğu	0,354	-,551*	,711**	,533*	0,257	0,426	0,278	,630**	1

Not: S.S.=Standart Sapma, N=17, *p<,05, **p<,01.

Korelasyon analizinde, literatürde kabul edilen korelasyon katsayıları ve ilişki güçleri şu şekildedir: +/- (0.00 - 0.20) ilişki yok, +/- (0.21- 0.40) zayıf ilişki, +/- (0.41- 0.60) orta düzey ilişki, +/- (0.61- 0.80) güçlü ilişki, +/- (0.81- 1.00) çok güçlü olarak değerlendirilmektedir (Gegez, 2010, 278). Yapılan analiz sonuçlarına göre, meşruiyet ile yönetimin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Hukukun üstünlüğü boyutuyla **-,885**; hükümet etkinliği boyutuyla **-,803**; yolsuzluğun kontrolü boyutuyla **-,724**; düzenleyici kalite boyutuyla **-,808** düzeylerinde %99 güven aralığında; siyasi istikrar ve şiddetin yokluğu boyutuyla ise **-,551** düzeyinde %95 güven aralığında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Yönetişim genel göstergesi ile

meşruiyet arasındaki korelasyon $-0,900$ düzeyinde olup, %99 güven aralığında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Bu sonuçlar, iki değişken arasında çok güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Korelasyonun negatif yönlü olması, meşruiyet değerleri arttıkça yönetim değerlerinin düşmesiyle açıklanabilir. Meşruiyet puanları 0-10 aralığında olup, puanların 10'a yaklaşması meşruiyetin zayıfladığını, 0'a yaklaşması ise meşruiyetin arttığını gösterirken; yönetim puanları $-2,5$ ile $+2,5$ aralığında değişmektedir ve puanların pozitif doğru artması yönetim düzeyinin yükseldiğini, $-2,5$ 'e yaklaşması ise yönetimin olumsuz değerlendirildiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, meşruiyet puanlarının artması ve yönetim puanlarının azalması olumsuz bir durumu işaret ederken, meşruiyetin düşmesi ve yönetimin artması olumlu bir durumu göstermektedir. Sonuç olarak, yönetim puanlarının yükselmesi, meşruiyet puanlarının düşmesine ve böylelikle meşruiyetin artmasına neden olmaktadır. Bu bulgular, çalışmanın hipotezini desteklemektedir; yani, meşruiyet ile yönetim arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki söz konusudur. Yönetim düzeyinin artışı, meşruiyetin de artmasını sağlamaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yönetimlerin meşruiyetleri toplumsal rıza ve uzlaşa temellidir. Uzun süre varlıklarını devam ettirmek ve istikrar sağlama düşüncesinde olan yönetimlerin meşruiyetlerini sürekli kılmak adına çaba göstermeleri gerekmektedir. Değişen ve dönüşen dünyada bu çabalar da çağa ayak uydurmak durumundadır. Değişen yönetim anlayışlarına uyum sağlamaya çalışmak, geleneksel kamu yönetiminin ortaya çıkardığı yönetilemezlik krizinde ısrar etmemek günümüz yönetimlerinin meşruiyetlerinin devamlılığında önemli bir yer işgal etmektedir. Çünkü günümüzde vatandaşlar yönetime katılma noktasında daha istekli hale gelmekte, daha fazla şeffaflık talep etmekte, hesap sorma noktasındaki arzularını daha fazla dile getirmektedirler. Bunlarla birlikte özellikle yaşanan ekonomik ve siyasi krizler de yönetim anlayışlarını daha fazla tartışma konusu haline getirmiştir ve getirmektedir. Bu noktada yönetim yaklaşımı gündeme gelmektedir. Çünkü yönetim çeşitli aktörleri bir araya getiren, katılımcı, hesap verebilir, şeffaf, eşitlikçi, hukukun üstünlüğüne saygı duyan, etkin ve verimli yönetimleri vurgulamaktadır. Yönetişim ve meşruiyet sosyal ve örgütsel dinamiklerde kesişir. Yönetişim, toplumsal katılımı artıran ve eşitleyen yönetsel bir mekanizma olarak anlaşılmaktadır ve meşruiyet de toplumsal değerlendirme ve algı ile ilişkilidir. Bu haliyle meşruiyet ve yönetim arasında geçirgen sınırlar söz konusudur (Guimaraes 2021: 7).

Yönetişim ile meşruiyet arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu literatüre bakıldığında görülmektedir. Nitekim bu çalışma da literatürde ortaya konulan bu durumu onaylar niteliktedir. İfade edilen endekslerden Türkiye ile ilgili olan göstergeler ve bunlarla yapılan analizler doğrultusunda ülkedeki yönetim düzeyi ile yönetimin meşruiyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Yukarıda verilen Tablo 1 ve 2'deki puanlar dikkate alındığında Türkiye'nin hem meşruiyete ilişkin hem de yönetim göstergelerine ait puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu puanlara göre ülkede meşruiyete ve yönetim ilişkin birtakım sorunların var olduğu söylenebilecektir. Nitekim yönetim düzeyine ilişkin olarak daha önceden yapılmış olan çalışmalar da benzer sonuçları ortaya koymuştur. Esasında ülkede yönetim anlayışı ve bu anlayışın ilkelerine ilişkin çok çeşitli düzenlemelerin varlığı söz konusudur. Özellikle yapılan yasal düzenlemelerde yönetim ilkelerine vurgu yapıldığı

görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gibi yasal düzenlemeler, Kamu Denetçiliği Kurumu, Kalkınma Ajansları, Kamu Görevlileri Etik Kurulu gibi örgütlenmeler ile şeffaflık, hesap verebilirlik, katılım gibi ilkeler doğrultusunda önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte son dönem kalkınma planları ve 12. Kalkınma Planı da iyi yönetim noktasında önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Yani yönetime yönelik önemli teorik adımlar atılmıştır. Ancak teorinin pratiğe aktarılması noktasında birtakım sorunlar yaşandığını söylemek ifade edilen bulgularla mümkün görünmektedir. Bu noktada yasal düzenlemelerde kontrol ve yaptırım eksikliği, yerel yönetimlerde önemli bir yeri olan stratejik planlarda genel geçer hususların var olması, kurumsal farklılıkların göz ardı edilmesi, güncellemelerin yapılmaması gibi hususlar teorinin pratiğe aktarılması noktasındaki sorun alanı örneklerini teşkil edebilecektir. Yönetime ilişkin ifade edilen önemli hususların meşruiyet açısından da geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Habermas'a göre "meşruiyet açığı ya da meşruiyet krizi teori ile pratik arasındaki açığı, uyumsuzluğu, uçurumu ifade etmektedir." (Çelik, 2013: 158). Yönetimin meşruiyetini devam ettirebilmesi ve dolayısıyla kendi varlığını devam ettirebilmesinde yönetim yaklaşımının önemi bu çalışma ile bir kez daha ortaya konulmuştur. Yönetimde birlikte karar alma, birlikte uygulama ve sorumluluğu ve yükü paylaşma durumu söz konusu olacaktır. Aktörler arasında şeffaflık sağlanacak ve bu da hesap verebilir bir yönetim anlayışını sonuç verecektir. Yönetime katılım sağlayan aktörlerin yönetenlere güvenleri, sadakatleri artacaktır. Tüm bunlar, ortaya konan sonuçlar için uzlaşa ve kabul düzeyini ve dolayısıyla meşruiyeti artıracaktır. Bu noktada Türkiye'de atılması gereken en önemli adım teoride mevcut olan hususların pratiğe aktarılması noktasında daha hassas davranılmasıdır. Bu hususta özellikle kısa vadede olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerinden de faydalanılarak hesap verebilirlik ve şeffaflığın sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda kurumsal web sitelerinin, e-devlet uygulamalarının faydalı olabileceği ifade edilebilir. Hali hazırda mevcut olan web sitelerinin işlevsel bir hale getirilmesi, e-devlet uygulamalarının ifade edilen hususlar bağlamında yaygınlaştırılması faydalı olabilecektir. Bu noktada e-devlet uygulamalarının başarısının, dijital altyapıya yapılan önemli yatırımlarla, destekleyici düzenlemelerle ve kamu

çalışanları ile halka yönelik eğitim ve öğretimle ilgili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir. Bu hususlarla birlikte Estonya örneğinde olduğu gibi sıfır bürokrasi planları geliştirilerek yapay zekâ ile e-hizmetler otomatikleştirilebilir ve kamusal hizmetlerin neredeyse tamamı çevrimiçi olarak sunulabilir (Espinosa ve Pino, 2024: 5). Bununla birlikte özellikle örgütsel bazda belirli standartların oluşturulması ve bunların hayata geçirilmesi, aksi durumda sorumlulara yaptırım uygulanması yine yönetim ve meşruiyet açısından yararlı olabilecektir. Bireylerin politika yapım ve karar alma süreçlerine katılımını güçlendirecek adımlar özellikle önem arz etmektedir. Bu noktada mevcut mekanizmaların da güçlendirilmesi fayda sağlayabilecektir. Bu mekanizmalara kent konseyleri örnek olarak gösterilebilecektir. Kent konseyleri müzakereci demokrasinin yerel düzeyde harekete geçirilmesi için son derece önemli mekanizmalardır ve yerel düzeyde ortak aklı harekete geçiren, karar alma sürecinde bütün ilgililerin var olduğu paydaşlık modelidir (Çukurçayır vd., 2015). Bu noktada kent konseylerinin işlevsizliği yerel yönetişimin de zayıflığına işaret etmektedir. Bu hususta kent konseylerinin öneminin yeterince açıklanması, vatandaşların bu noktada bilgilendirilmesi, alınan kararların belediyelerce daha fazla dikkate alınması gibi tedbirlerle kent konseyleri güçlendirilebilecek ve daha etkin hale getirilebilecektir. Ayrıca oluşturulan çeşitli politikalara ilgili aktörlerin dahil edilmesi de yönetim ve meşruiyet açısından faydalı olacaktır. Bu noktaya güvenlik politikaları örnek gösterilebilecektir. “Bireylerin ve toplum kesimlerinin güvenlik politikalarına etkin bir şekilde katıldığı bir süreç, politikaların meşruiyetini artırırken aynı zamanda toplumun güvenlik konularında daha bilinçli ve sorumluluk sahibi olmasını sağlayacaktır. Etkili yönetim ise, güvenlik politikalarının uygulanmasında merkezi bir rol oynamaktadır.” (Gemici, 2023: 11). İfade edilen hususlarla birlikte daha kurumsal bazda yönetişimin hayata geçirilmesi de önem arz etmektedir. Bu konuda İtalya’da yapılan bir çalışma yargısal yönetim ile mahkemelerin meşruiyeti arasında olumlu bağlamda bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir (Guimaraes, 2021: 9). Aynı hususların ülkemizin kurumsal yapısı üzerinde de faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte yönetişimin meşruiyete ilişkin sorunlara çözüm olabilmesi ve meşruiyeti besleyebilmesi için ilgili tüm aktörlerin demokratik bir yönetim anlayışına ve bunun sürdürülmesi gerektiğine dair bir inanca sahip olmaları da gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ALTUN, Atilla ve İbrahim Mazman (2020). Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyeti'ne İktidarların Meşruiyet Kaynakları. **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10(2), 465-482.
- BIERMANN, Frank ve Aarti Gupta (2011). "Accountability And Legitimacy in Earth System Governance: A Research Framework", **Ecological economics**, Cilt: 70 Sayı: 11, ss. 1856-1864.
- BİLGİÇ, Muhammed Habib ve Enes Sezer (2023). "Otoriter Rejimlerde Meşruiyet Araçları", **Anadolu Strateji Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 1-9.
- BRANDI, C. (2019). Club Governance And Legitimacy: The Perspective of Old And Rising Powers On The G7 And The G20. **South African Journal of International Affairs**, 26(4), 685-702.
- BRESSERS, Hans T. ve Stefan M. Kuks (2003). "What Does Governance Mean?", **In Achieving Sustainable Development, The Challenge Of Governance Across Social Scales**, ss. 65-88, Praeger.
- CLEMENTS, Kevin P. (2014). "What is Legitimacy And Why Does It Matter For Peace", **Accord: An International Review of Peace Initiatives**, Cilt: 25, ss. 13-17.
- CESUR, Abdülkadir (2018). Yönetişim Perspektifinden Kent Konseylerinin Kent Yönetimindeki Rolü ve İşlevselliği. **Journal of International Social Research**, 11(55).
- ÇELİK, Metin (2013). "Avrupa Birliği'nde Yaşanan Meşruiyet Krizi", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 2, ss. 151-190.
- ÇETİN, Halis (2003a). "Siyasetin Evrensel Sorunu: İktidarın Meşrutiyeti-Meşrutiyetin İktidarı", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 58, Sayı: 3, ss. 61-88.
- ÇETİN, Halis (2003b). "Demokratik Meşruiyet Versus Karizmatik Meşruiyet", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 1, ss. 91-108.
- ÇETİNKAYA, M. Buhari (2013). "Hukuksal ve Siyasal Açından Meşruiyet", **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birlikleri III**, 2. Baskı, İstanbul.
- ÇUKURÇAYIR, Mehmet Akif, H. Tuğba Eroğlu ve Hayriye Sağır (2015). Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri. **Yerel Politikalar**, (1).

- DURGUN, Sadegül ve Ahmet Hamdi Aydın (2019). “Türkiye’nin Yönetişim Performansına İlişkin Bir Değerlendirme”, **The Journal of Social Sciences**, Cilt: 43, ss. 538-550.
- DURGUN, Sadegül ve İbrahim Ethem Taş (2022). “Türkiye’de Yönetişimin İzini Aramak”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 3, ss. 569-587.
- DUYVESTYEN, Isabella (2017). *Rebels & Legitimacy; An Introduction*. In **Rebels and Legitimacy**. Routledge.
- ESPİNOSA, Victor I. ve Antonia Pino (2024). E-Government as a Development Strategy: The Case of Estonia. **International Journal of Public Administration**, 1-14.
- FUKUYAMA, Francis (2016). “Governance: What Do We Know, And How Do We Know It?”, **Annual Review of Political Science**, Cilt: 19, ss. 89-105.
- GEGEZ, A. Ercan (2010). **Pazarlama Araştırmaları**. 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- GEMİCİ, Eser (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Kamu Güvenliğinin Dinamikleri: Katılım ve Yönetişim. **Kent Akademisi**, 16 (Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılı Özel Sayısı | Special Issue for the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye), 1-18.
- GUIMARAES, Tomas Aquino, Guarido Edson Ronaldo Guarido ve Bruno Batista de Carvalho Luz (2021). Courts As Organizations: Governance And Legitimacy. **BAR-Brazilian Administration Review**, 17(4), e200032.
- GÜNEŞ, Ümran (2018). Türkiye’de İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Ulusal İnsan Hakları Kurumları: Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 20(1), 165-186.
- HUANG, Min-Hua, Yu-tzung Chang ve Yun-han Chu (2008). Identifying Sources Of Democratic Legitimacy: A Multilevel Analysis. **Electoral Studies**, 27(1), 45-62.
- HURD, Ian (1999). “Legitimacy And Authority in International Politics”, **International Organization**, Cilt: 53, Sayı: 2, ss. 379-408.
- JESSOP, Bob (2002). Governance and Meta-Governance in The Face Of Complexity: On The roles of requisite variety, reflexive observation, and romantic irony in participatory governance. In **Participatory Governance in Multi-Level Context: Concepts And Experience** (pp. 33-58). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- KOPPELL, Jonathan G. (2010). **World Rule: Accountability, Legitimacy, And The Design Of Global Governance**, University of Chicago Press.
- KEOHANE, Robert O. (2007, February). **Governance and Legitimacy**. In Keynote Speech Held at the Opening Conference of the Research Center (SFB) (Vol. 700).
- LEMOS, Maria Carmen ve Arun Agrawal (2006). "Environmental Governance", **Annual Review Environment Resources**, Cilt: 31, ss. 297-325.
- KAUFMANN, Daniel, Aart Kraay ve Massimo Mastruzzi (2011). "The Worldwide Governance Indicators: Methodology And Analytical Issues", **Hague Journal On The Rule Of Law**, Cilt: 3, Sayı: 2, ss. 220-246.
- MALKOÇ, Enver Sinan (2017). "Siyasi Yönetimde Meşruiyet Sorunu", **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 15, ss. 85-97.
- MONK, Ashby (2009). "Recasting The Sovereign Wealth Fund Debate: Trust, Legitimacy, And Governance", **New Political Economy**, Cilt: 14, Sayı: 4, ss. 451-468.
- ÖNCEL, Muhammed Asım (2024). Türkiye'de Çok Partili Yaşama Geçişte Kamusal Alanın Dönüşümü. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (48), 96-112.
- ÖZDEMİR, Gürbüz (2014). "Weberyan Anlamda Türklerde Otorite ve Meşruiyet İlişkisi (15. Yüzyıl Osmanlı Dönemine Kadar)", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 69-90.
- PETER, Fabienne (2020). The Grounds Of Political Legitimacy. **Journal of the American Philosophical Association**, 6(3), 372-390.
- ROSE-ACKERMAN, Susan (2017). "What Does "Governance" Mean?", **Governance**, Cilt: 30, Sayı: 1, ss. 23-27.
- SANCAR, Mithat (2003). "Değişen Egemenlik Sürecinde Meşruiyet Sorunu ve Anayasal Düzen", **Anayasa Yargısı**, Cilt: 19, Sayı: 1.
- SATIR, Mehmet Emin (2018). "Siyasal Meşruiyetin Sağlanmasında Medyanın Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı**, ss. 115-128.
- SMITH, Lauren ve Christine Woods (2015). Stakeholder Engagement in The Social Entrepreneurship Process: Identity, Governance And Legitimacy. **Journal of Social Entrepreneurship**, 6(2), 186-217.

- STILLMAN, Peter G. (1974). "The Concept Of Legitimacy", **Polity**, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 32-56.
- SUCHMAN, Mark C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic And Institutional Approaches. **Academy Of Management Review**, 20(3), 571-610.
- SUDDABY, Roy, Alex Bitektine ve Patrick Haack (2017). "Legitimacy", **Academy of Management Annals**, Cilt: 11, Sayı: 1, ss. 451-478.
- VAN KERSBERGEN, Kees ve Frans Van Waarden (2004). 'Governance'as A Bridge Between Disciplines: Cross-Disciplinary Inspiration Regarding Shifts In Governance And Problems Of Governability, Accountability And Legitimacy. In **European Corporate Governance**, Routledge, ss. 64-80.
- VARDAR, Senem Ö. ve Mert S. Şen (2024). Çevre Hakkının İnsan Hakları Kapsamında Değerlendirilmesi ve Türkiye'de Çevre Hakkına Dair Deneyimin İncelenmesi. **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 11(3), 1-33.
- WALTERS, William (2004). Some critical notes on "governance". **Studies in Political Economy**, 73(1), 27-46.
- WILLIAM Walters (2004). "Some Critical Notes on "Governance", **Studies in Political Economy**, Cilt: 73, Sayı:1, ss. 27-46.
- <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>, (Erişim Tarihi 14.05.2024).
- <https://fragilestatesindex.org/methodology/>, (Erişim Tarihi: 14.05.2024).
- <https://fragilestatesindex.org/indicators/p1/>, (Erişim Tarihi: 14.05.2024).